SUCCESSIE

Een testament opstellen

De notaris.
Als ‘t voor echt is.

notaris.be

Inhoud

Algemeen p. 1

Inleiding p. 3

Enkele belangrijke begrippen voor we beginnen… p. 5

Waarom een testament opstellen? p. 6

Wie kan een testament opstellen? p. 8

Mag men vrij legateren aan wie men wil? p. 12

Hoe ga ik te werk om een testament op te stellen? p. 14

Welk deel van je vermogen wil je nalaten: de soorten legaten p. 17

Extrapatrimoniale wensen: via de gemeente p. 18

Voorafgaande wilsverklaringen p. 19

Een testament is maatwerk p. 20

Testamenten opgesteld door AI: af te raden p. 22

De successietarieven p. 22

Focus op drie tips en tricks uit de testamentenpraktijk p. 29

Testamenten in de internationale sfeer p. 32

Zullen mijn erfgenamen weten dat ik een testament heb opgesteld? p. 34

Het Centraal Register van Testamenten (C.R.T) p. 34

De testamentuitvoerder p. 37

Algemeen

Gaan samenwonen, een woning kopen, een eigen zaak starten of een erfenis voorbereiden? Belangrijke stappen in je leven waar je best op voorhand goed over nadenkt.

De notaris is perfect geplaatst om je te begeleiden. Je kan er terecht voor onafhankelijk advies op maat zodat je in alle vertrouwen je projecten kan realiseren.

Deze brochure helpt je alvast op weg. Voor persoonlijk advies maak je best een afspraak met een notariskantoor. Een eerste gesprek is doorgaans gratis. Indien er een grondige dossierstudie nodig is, maak dan vooraf duidelijke afspraken over de vergoeding. Het tarief is in de meeste gevallen bij wet vastgesteld, zodat je niet voor verrassingen komt te staan.

In deze reeks zijn ook andere brochures beschikbaar: De zorgvolmacht, De erfovereenkomst, Huwen, Een woning kopen, Ongehuwd samenwonen, Ik wil ondernemen, Wat kan uw notaris voor je doen, EOT, Wat als niet iedereen overeenkomt, Ik wil ondernemen, Schenken, Met zorg mijn vermogen overdragen, De zorgvolmacht en Erven.

Regelgeving verandert snel. Misschien staat er reeds een aangepaste versie van deze brochure op www.notaris.be.

Je vindt er naast FAQ's, video's en rekenmodules, ook een handig adresboek met de contactgegevens van alle notariskantoren.

Inleiding

Vandaag kan je op verschillende manieren erven. Op de eerste plaats erven mensen volgens de wet. Ze zijn de wettelijke erfgenamen. Zo kent de wet bepaalde orden en graden; een bepaalde volgorde waarin mensen erven.

Toch kan het heel goed zijn dat sommige mensen zich niet helemaal kunnen vinden in de wettelijke regels die de verdeling van hun nalatenschap bepalen. Zo erven feitelijk samenwonende partners volgens de wet niet van elkaar, maar het is perfect mogelijk dat ze elkaar toch iets willen nalaten. Ons erfrecht hecht veel belang aan de familiale band tussen personen. In onze moderne samenleving spelen emotionele banden echter evenzeer een grote rol. Het is niet zeldzaam dat mensen iets willen nalaten aan een goede vriend, een petekind, een stiefkind of een bepaalde vereniging.

Een testament brengt bij mensen gevoeligheden naar boven. Nadenken over het lot van onze goederen eenmaal we er niet meer zijn, is niet vanzelfsprekend. Tegenover iemand die wat meer krijgt staat altijd iemand die wat minder krijgt. Een testament heeft niet enkel gevolgen op financieel vlak. Het is de uiting van een keuze die men maakt op een bepaald ogenblik in zijn leven en die pas naar boven komt op het moment dat men er niet meer is. Geen wonder dat een testament opstellen voor de meeste mensen toch iets confronterends is.

Het testament beantwoordt nochtans al lang niet meer aan het stereotiepe beeld van een op een sterfbed geschreven plechtige brief. Integendeel, een testament opstellen, kan vandaag soms een antwoord bieden op de knelpunten die ons erfrecht kent voor de nieuwe samenlevingsvormen zoals de bewuste vrijgezellen, de nieuw- samengestelde gezinnen of gewoonweg de gezinsvormen die afwijken van het kerngezin zoals we die lang hebben gekend. Op het opstellen van een testament staat dan ook geen leeftijd.

Het testament – hoe oud het begrip ook klinkt – is vandaag een modern en efficiënt instrument geworden om zijn vermogen te verdelen na zijn overlijden. Maar om zijn doel niet te missen moet een testament correct, duidelijk en in de juiste vorm opgesteld worden. We leggen je in deze brochure uit wat een testament precies is en wat de aandachtspunten zijn waarmee je rekening moet houden wanneer je een testament wilt opstellen.

Enkele belangrijke begrippen voor we beginnen…

Erflater

De persoon die overleden is en een erfenis (nalatenschap) achterlaat.

Testator

De persoon die een testament heeft opgemaakt.

Legataris

De persoon aan wie de testator, bij testament, zijn gehele of een deel van zijn vermogen nalaat. Dit kan zowel een familielid, als een niet-familielid zijn. Het hoeft dus geen wettelijke erfgenaam te zijn. Een legataris kan bij wijze van spreken een buurman zijn. In een testament kunnen er meerdere legatarissen aangewezen worden.

Legaat

Het legaat is de gift gedaan in het testament.

Legateren

Het begiftigen bij testament.

Successierechten/erfbelasting

Wie een legaat erft, moet hierop belastingen betalen. Deze belastingen zijn de successierechten. In Vlaanderen spreken we van de “erfbelasting”.

Authentiek

Een authentiek document is een document dat de vorm van een notariële akte aanneemt. Deze documenten hebben uitvoerbare kracht, wat betekent dat ze zonder tussenkomst van de rechter ten uitvoer kunnen worden gebracht. Een notarieel testament is een voorbeeld van een authentieke akte.

Onderhands

Een onderhands document is een document dat iemand zonder tussenkomst van de notaris heeft opgesteld.

Een eigenhandig testament is een voorbeeld van een onderhands document.

Beschikbaar deel

Het deel waarover de erflater volgens de wet vrij kan beschikken, ingeval van kinderen. Met beschikken bedoelen we schenken (via een schenking) of legateren (via een testament). Het beschikbaar deel bedraagt voor iedereen vandaag altijd 1/2de van het vermogen.

Reserve

De reserve is dat deel waarover de testator niet mag beschikken. Het is een voorbehouden deel dat bestemd is voor de wettelijke “reservataire” erfgenamen (zoals de kinderen). De totale reserve bedraagt altijd 1/2de van het vermogen. De individuele reserve van de kinderen verschilt naargelang het aantal kinderen. De helft van het vermogen zal –naargelang het aantal kinderen – gedeeld moeten worden door één, twee, drie, vier…

Waarom een testament opstellen?

Om iets méér na te laten aan iemand

De wet bepaalt wie van ons erft volgens orden en graden. In eerste orde staan de afstammelingen (kinderen, kleinkinderen…), in tweede orde de ouders samen met de broers en zussen, in derde orde de ouders alleen (als er geen broers of zussen of afstammelingen van hen) zijn, en ten slotte in vierde en laatste orde de zijverwanten ooms en tantes, neven en nichten, grootooms en groottantes…

De hogere orde sluit de lagere orde uit.

De gehuwde en wettelijk samenwonende partner hebben in het erfrecht een bevoorrechte plaats: ze erven het vruchtgebruik op de gezinswoning. Het 'vruchtgebruik' hebben op iets betekent dat je kan genieten van het goed of van de 'vruchten' van het goed. Toegepast op de gezinswoning betekent dit dat de langstlevende partner ofwel in de woning kan blijven wonen na overlijden van de eerststervende, ofwel kan genieten van de huuropbrengsten indien hij of zij de woning wil verhuren.

De gehuwde partner geniet van een grotere bescherming als het op het erfrecht aankomt. Niet alleen is zijn erfrecht ruimer (de langstlevende gehuwde partner kan meer erven dan louter het vruchtgebruik op de gezinswoning), maar de echtgenoot geniet ook van een erfrechtelijke reserve. Hij of zij kan in principe niet onterfd worden. De langstlevende echtgenoot zal met andere woorden altijd een minimaal deel van de nalatenschap opeisen. Dit verklaart dan ook waarom testamenten niet zo vaak worden gebruikt tussen gehuwde personen.

Voor de feitelijk en wettelijk samenwonende partners is het een ander paar mouwen. Wettelijk samenwonende partners hebben 'slechts' het vruchtgebruik op de gezinswoning, geen volledige eigendomsrechten. Wil een samenwonende partner méér nalaten aan zijn partner dan louter het vruchtgebruik, dan zal hij een testament moeten opstellen. Voor feitelijk samenwonende partners speelt het belang van het testament des te meer: zij erven wettelijk gezien niets van elkaar. Feitelijk samenwonende partners die elkaar iets willen nalaten zijn dus sterk aangewezen op eigen initiatief. Een testament kan hierbij een interessante tool zijn.

Met een testament kan je bovendien iets nalaten aan iemand die volgens de wet nooit had kunnen erven van jou. Daarbij moet je niet alleen aan de langstlevende partner denken. Ook een goede vriend, een neefje, een nichtje… kan je laten erven via testament.

Soms is een testament nodig omdat er

geen familieleden meer zijn. Stel dat jouw samenwonende partner de enige is aan wie je iets wilt nalaten en dat er geen andere familieleden zijn, dan gaat de rest van de erfenis in principe naar de Belgische Staat. Om dit te vermijden, moet je een testament opstellen. Een advies omtrent de fiscaliteit is hier echter broodnodig: de successietarieven bij het nalaten aan niet-familieleden of verre familieleden kunnen hoog oplopen. Dit kan gedeeltelijk opgevangen worden door te werken met specifieke technieken in je testament. We komen daar later op terug.

Christian is ongehuwd en kinderloos. Zijn beide ouders zijn overleden. Christian heeft twee zussen, Lore en Sandra, die ieder één zoontje hebben, respectievelijk Yelle en Mathias. Christian is peter van Yelle. Als Christian overlijdt, krijgen zijn zussen Lore en Sandra volgens het wettelijk erfrecht Christians volledige nalatenschap, ieder voor de helft. Wil Christian zijn hele nalatenschap aan zijn neef en petekind Yelle geven? Dan moet hij een testament opmaken.

Vergeet bovendien niet dat je je erfgenamen, die volgens de wet al het één of ander erven ook kunt bevoordelen via een testament. Zo mag een ouder ten belope van zijn beschikbaar deel bepaalde goederen extra nalaten aan één van zijn kinderen. Sommige ouders beseffen bijvoorbeeld dat het leven niet zo gunstig was voor één van hun kinderen. Door een handicap kreeg een kind minder kansen tot ontplooiing dan zijn broers of zussen. Via een testament kunnen de ouders dan gedeeltelijk de gelijkheid van kansen herstellen. Zolang de reserve van de andere kinderen niet is aangetast, is er geen probleem. Soms zal een schenking echter meer aangewezen zijn. Raadpleeg de notaris, hij zal je kunnen begeleiden en adviseren bij het maken van een keuze.

Om iets minder na te laten aan iemand

Zijn de contacten tussen een erflater en één van zijn erfgenamen verzuurd? Dan kan de erflater zijn laatste wilsbeschikking gebruiken om deze erfgenaam deels te onterven door een deel te legateren aan iemand anders. Wel moet steeds rekening gehouden worden met de reserve als het om een kind van de erflater gaat. Een volledige onterving van een kind zal niet lukken: een kind kan altijd een minimaal erfdeel opeisen via een ‘vordering tot inkorting’. Het kind kiest natuurlijk zelf of hij deze vordering instelt…

Een ander voorbeeld vinden we terug bij de wettelijk samenwonende partners. Zij erven wettelijk gezien het vruchtgebruik van de gezinswoning en de aanwezige huisraad. Het komt echter voor dat de wettelijk samenwonenden dit niet wensen. Via een testament kunnen wettelijk samenwonenden hun recht

op vruchtgebruik op de gezinswoning ontnemen. Wettelijk samenwonenden hebben in tegenstelling tot gehuwden géén recht op een reserve, zodat je als erflater hier minder beperkt bent.

Bertrand heeft vijf jaar geleden een woning geërfd van zijn moeder. De nodige werken aan de woning werden grotendeels gefinancierd door zijn vader. Zijn zussen hebben alles mee helpen opknappen. Onlangs is zijn vriendin bij hem komen inwonen. Ze hebben besloten om wettelijk samen te wonen. Als wettelijk samenwonende partner zou Bertrand's vriendin het vruchtgebruik op de gezinswoning erven indien Bertrand zou overlijden. Ze zou dus na het overlijden van Bertrand in de woning kunnen blijven wonen. Bertrand heeft echter met haar afgesproken dat ze het vruchtgebruik op de gezinswoning niet zal erven indien hij komt te overlijden. Hij wil dat de woning in volle eigendom aan zijn zussen toekomt. Om te voorkomen dat zijn vriendin het vruchtgebruik zal erven, moet Bertrand een testament opstellen. Later kan Bertrand nog altijd zijn testament wijzigen om terug te keren naar het wettelijk systeem, maar voorlopig laat hij de woning liever naar zijn familie terugkeren de dag dat hij er niet meer zou zijn.

Wanneer zou je nog een 'ontervend' testament kunnen gebruiken? In het kader van het wettelijk vruchtgenot van de ouders. Ben je gescheiden en kom je te overlijden voordat je kinderen meerderjarig zijn, dan zal jouw ex-partner als langstlevende ouder het beheer en het ouderlijk vruchtgenot krijgen van de erfenis van de kinderen zolang deze nog minderjarig zijn. Dat heeft als gevolg dat jouw ex bijvoorbeeld in 'jouw' huis kan komen wonen of de inkomsten kan ontvangen van jouw beleggingen. Deze goederen maken na het overlijden immers deel uit van de erfenis van de kinderen. Vaak is dat een situatie dat helemaal niet door de ex-partners gewenst is. Om hieraan tegemoet te komen kan je het ouderlijk vruchtgenot op de erfenis van de kinderen testamentair ontnemen aan jouw ex-partner.

Om familieruzies te voorkomen

Een testament om bepaalde goederen toe te wijzen aan bepaalde, met naam genoemde erfgenamen noemt men ook wel eens een 'stabiliserend testament'. Zo'n verdeling van erfgoederen helpt immers familieruzies te voorkomen. De erfgenamen aanvaarden gemakkelijker de verdeling die hun ouders opleggen, en die hun ouders dus ook uitdrukkelijk wensten. Zo'n testament is ook nuttig vanuit economische overwegingen, bijvoorbeeld voor de continuïteit van de familiezaak.

Wie kan een testament opstellen?

Niet iedereen kan een testament

opstellen. Als testator moet je eerst en vooral **gezond van geest** zijn. Daarnaast moet je ook **bekwaam** zijn om een testament op te stellen. Dit betekent dat je als testator moet beschikken over je verstandelijk vermogen en je vrije wil. Kan je dit niet meer, dan ben je in principe wilsonbekwaam. Opgelet: een wilsonbekwame persoon kan wel een testament opstellen indien de vrederechter hem of haar hiertoe een machtiging geeft. In dat geval kan de wilsonbekwame persoon alleen maar een testament onder authentieke vorm opstellen, dus met de tussenkomst van de notaris. Om een testament op te stellen moet je ook de **minimale leeftijd van 16 jaar bereikt** hebben. Minderjarigen kunnen vanaf 16 jaar over de helft van hun goederen beschikken via testament. Vanaf hun meerderjarigheid kunnen zij over hun volledig vermogen beschikken.

Wat betekent 'gezond van geest zijn'?

Gezond van geest zijn, betekent dat je als testator over een voldoende vrije en bewuste wil moet beschikken bij het opstellen van je testament. Je moet niet alleen volledig bewust zijn van de draagwijdte van je handelingen, maar je moet ook vrijwillig in deze handeling kunnen toestemmen. De persoon die een testament wil opstellen moet zich dus een eigen oordeel kunnen vormen over zijn handeling én moet op een onafhankelijke wijze zijn wil kunnen uiten.

De gezondheid van geest beoordelen is een zeer feitelijk gegeven. Belangrijke geheugenstoornissen, een hoge leeftijd, niet intelligent zijn of aan een ziekte lijden volstaat op zich niet om te besluiten dat een persoon "niet gezond van geest" is, en dus geen testament kan opstellen. Zelfs als je als testator na het opstellen van je testament onder bewind wordt geplaatst, volstaat dit niet om te bewijzen dat je op het moment van het opstellen van het testament niet gezond van geest was. Een persoon die onder bewind is geplaatst kan trouwens een testament opstellen indien hij of zij hiervoor een machtiging heeft gehad van de vrederechter. Het ene sluit het andere dus niet uit…

Blijkt dat een testament is opgesteld door iemand die niet gezond van geest was, dan kan het testament nietig verklaard worden op vraag van iemand die zich erdoor benadeeld voelt indien deze persoon kan bewijzen dat de testator op het moment dat hij of zij het testament heeft opgesteld niet gezond van geest was. Het testament wordt als ongeldig beschouwd. 'Nietig verklaren' betekent dat men zal doen alsof het testament nooit heeft bestaan. De vraag naar de gezondheid van geest van de testator is dus van cruciaal belang.

Hoe wordt de "gezondheid van geest" beoordeeld?

Je wordt als testator vermoed gezond van geest te zijn. De persoon die hieraan twijfelt en die dat wil inroepen in het kader van jouw testament, moet bewijzen dat je op het moment van het opstellen van jouw testament niet gezond van geest was. Dit is niet altijd even gemakkelijk, want over de ongezondheid van geest mag geen enkele twijfel bestaan.

In de praktijk worden verschillende elementen in overweging genomen om de gezondheid van geest van een persoon te beoordelen:

- **De mening van een arts:**

  medische attesten en/of verslagen zijn het meest courante instrument om te bewijzen dat een persoon niet gezond van geest was. Wel is een rechter niet verplicht om het standpunt van de arts te volgen indien het tot een proces zou komen;

- **De mening van een schriftdeskundige:**

  het geschrift van de testator kan aanwijzingen bevatten over zijn gezondheid van geest;

- **De mening van getuigen:**

  getuigen die contact hebben gehad met de testator in de periode waarin het testament werd opgesteld;

- **De mening van de notaris:**

  ook de notaris kan als getuige gehoord worden. Een notaris die overtuigd is dat de testator niet gezond van geest is moet trouwens zijn ambt weigeren;

- **De mening van familieleden en kennissen;**

- **De inhoud van het testament:**

  uit de bewoordingen in het testament zou men kunnen afleiden dat de persoon niet gezond van geest was. Hierbij moet men echter een onderscheid maken tussen een testament dat opgesteld werd zonder professionele begeleiding en testamenten waarbij de testator wél professionele hulp heeft gehad. In het tweede geval zal men uit de inhoud van het testament moeilijker kunnen afleiden of de testator gezond van geest was.

Mag de notaris een medisch attest ('wilsbekwaamheidsattest') opvragen bij een arts?

Dit is geen gemakkelijke vraag. De arts is immers gebonden aan zijn beroepsgeheim. Vandaag wordt in het algemeen aanvaard dat de behandelende arts, op verzoek van of met toestemming van de patiënt, een wilsbekwaamheidsattest kan verlenen aan de notaris, via de patiënt. De notaris kan dus niet rechtstreeks een attest vragen aan de arts in het kader van de opmaak van een testament.

Een arts die zich niet wil uitspreken over de geestestoestand van de patiënt, moet hem doorverwijzen naar een andere geneesheer.

Mag men vrij legateren aan wie men wil?

Rekening houden met de reserves

Kan je vrij en onbeperkt je vermogen nalaten aan iemand via een testament? Het antwoord is volledig afhankelijk van je gezinssituatie. Het erfrecht schrijft immers voor dat sommige erfgenamen zoals je echtgeno(o)t(e) en je kinderen altijd recht hebben op een voorbehouden deel; de reserve.

De 'reserve', het deel van het vermogen dat je altijd moet voorbehouden voor je kinderen, bedraagt altijd **de helft** van je vermogen. Over de andere helft (het zogenaamde 'beschikbare' deel), mag je vrij beschikken.

Heb je geen kinderen? Dan kan je vrij je vermogen nalaten aan wie je wilt, zonder rekening te houden met een voorbehouden deel. Onthoud wel dat je echtgeno(o)t(e) altijd recht heeft op minstens het vruchtgebruik van de gezinswoning en de inboedel of de helft van je nalatenschap in vruchtgebruik (de echtgeno(o)t(e) kan kiezen tussen deze twee soorten reserves). Je houdt daar best rekening mee als je bv. een woning wilt nalaten aan iemand anders dan je echtgeno(o)t(e).

Emiel heeft twee kinderen. Na zijn echtscheiding heeft hij zijn nieuwe vriendin, Marlies, ontmoet. Ze wonen nu al enkele jaren samen. Trouwen wil Emiel niet meer, maar hij wil haar wel iets nalaten via een testament. Zijn twee kinderen zal hij niet kunnen onterven; zij hebben immers elk recht op een voorbehouden deel van de erfenis. Het deel dat Emiel moet voorbehouden voor zijn kinderen 1/2de van zijn vermogen. Elk van de kinderen heeft dus minstens recht op 1/4de van het vermogen (1/2: 2). De andere helft van zijn vermogen kan Emiel legateren of schenken aan Marlies, indien hij dat wenst.

Wat als Emiel drie kinderen had? Dan verandert dat niets aan wat hij aan zijn vriendin kan legateren: hij zal nog alti-

jd over 1/2de van zijn vermogen kunnen beschikken. Wel zal de "individuele" reserve per kind minder bedragen: elk kind zal minstens recht hebben op 1/6de van het vermogen (1/2: 3)

Sommige mensen mogen geen legaat ontvangen

Om mensen die van plan zijn om een testament op te stellen te beschermen tegen erfenisbejaging (ook nog captatie genoemd) van sommige personen uit hun omgeving, heeft de wetgever bepaalde grenzen gesteld aan de personen die een legaat kunnen ontvangen.

Men spreekt van erfenisbejaging of captatie wanneer persoon A zodanige omstandigheden creëert die persoon B (die een testament wilt opstellen) er toe aanzet een testament in het voordeel van persoon A op te stellen. Het is dus een specifieke vorm van bedrog. Daarbij zou persoon A bv. gebruik kunnen maken van valse beloften, een band van afhankelijkheid, het onmogelijk maken van contact met de andere erfgenamen, lasterlijke uitspraken t.a.v. andere erfgenamen, verduistering van briefwisseling of zich ongeoorloofd inmengen in het beheer van het patrimonium van de erflater…

Om te vermijden dat de erflater bij het opmaken van zijn testament beïnvloed wordt door een band van afhankelijkheid heeft de wet 'preventief' personen aangeduid die géén legaat kunnen erven van een testator. Zo kunnen artsen en apothekers die een persoon hebben verzorgd tijdens zijn ziekte, niet aangeduid worden in een testament. Deze mensen hadden immers een bijzondere band met de zieke persoon, waardoor de kans op beïnvloeding groter is.

Sommige mensen zijn onbekwaam om een legaat te ontvangen

Minderjarigen of onbekwaamverklaarden kunnen in principe wel erven. Daarentegen belet de wet sommige personen om bij testament te erven. Zo zal iemand die nog niet verwekt is op het ogenblik van het overlijden van de erflater niet kunnen erven, ook niet via testament. Een ongeboren kind dat levensvatbaar geboren wordt, kan wél erven.

Het volstaat niet om een geldig testament te maken, men moet het later ook nog kunnen terugvinden.

Hoe ga ik te werk om een testament op te stellen?

Het eigenhandig testament ("parachutetestament")

Een eigenhandig testament is een testament dat je als testator zelf opstelt. Het opstellen gebeurt daarbij met of zonder begeleiding van de notaris. Om geldig te zijn moet een eigenhandig testament:

- volledig eigenhandig geschreven worden (een getypt testament is ongeldig);
- de naam en datum vermelden. (Zo kan men oordelen of het document werkelijk je laatste wilsbeschikking is. Je moet als testator dus het jaar, de maand en de dag vermelden);
- gehandtekend zijn (Jouw handtekening is bij uitstek het identificatiemiddel van het document).

Opgelet ! Een testament is een persoonlijk document. Twee personen kunnen dus niet samen een testament opstellen. Elk een identiek document opstellen kan wel. Dat noemen we een “spiegeltestament”.

In ons land ben je niet verplicht om een eigenhandig testament bij een notaris in bewaring te geven. De bewaargeving biedt echter wel belangrijke voordelen waaronder de mogelijkheid je testament te laten inschrijven in het Centraal Register van Testamenten (C.R.T.). Deze dienst laat toe het testament op te sporen na jouw overlijden. Burgers kunnen zelf niet rechtstreeks een testa-

ment laten registreren in dit register; dit moet via de notaris gebeuren.

Het volstaat dus niet om een geldig testament te maken, men moet het later ook nog kunnen terugvinden. Bovendien voorkomt de bewaargeving bij de notaris het gevaar dat jouw testament wordt vernietigd door degenen die zich benadeeld voelen. Doorheen de jaren zou het testament ook verloren kunnen gaan… een bewaargeving bij de notaris verdient dus de voorkeur.

Een ander risico bij het opstellen van een eigenhandig testament is dat de inhoud van het testament niet strookt met wat volgens de wet kan. Zo kon je hierboven al lezen dat je niet zomaar onbeperkt je hele vermogen kan legateren aan een derde. Je zal altijd moeten rekening houden met het voorbehouden deel van je kinderen en eventueel van je echtgeno(o)t(e). Buiten de voormelde vormvoorschriften is de inhoud en de formulering van het testament dus van zeer groot belang. Na jouw overlijden is geen correctie meer mogelijk.

Indien je kiest voor een eigenhandig testament moet je uiterst voorzichtig en nauwgezet te werk gaan. Vooreerst moet je nauwkeurig vermelden wie de begunstigde zal zijn. Is deze een natuurlijke persoon, dan moet zijn naam, voornaam en zo mogelijk ook zijn adres, geboorteplaats en -datum vermeld worden. Enkel 'Jan' of 'Karel' volstaat dus niet. Is de begunstigde een instelling (bv. een jeugd- of een liefdadigheidsinstelling) dan neem je best van tevoren contact op met de instelling om haar juiste benaming en rechtsvorm te kennen. Een telefoontje volstaat meestal al.

Hoe goed je bedoelingen ook mogen zijn, mocht later blijken dat de begunstigde foutief is aangeduid, dan kan je testament dode letter blijven… Best voorzie je ook wie in aanmerking zal komen wanneer de begunstigde (hetzij een fysische persoon of een instelling) zelf niet meer zou leven of niet meer zou bestaan wanneer het testament uitwerking krijgt (dus bij jouw overlijden). Voorzie je dat niet, dan zal het wettelijk erfrecht worden toegepast.

Ook belangrijk is natuurlijk "wat" elk van de legatarissen zal krijgen. Is het de hele nalatenschap, of slechts een gedeelte ervan? Een huis of een bepaald voorwerp? Een som geld? Je mag niet vaag blijven: ieders erfdeel moet duidelijk en concreet omschreven worden.

Opgelet! Ook eigenhandige kosten brengen kosten met zich mee. Niet voor jou, maar wel voor je erfgenamen die de uitvoering van het testament wensen.

Voor de uitvoering van het testament en de inbezitstelling zijn er immers

formaliteiten vereist, en daar gangen bepaalde kosten aan vast.

Het notarieel testament

Een notarieel testament stel je als testator niet eigenhandig op. Het testament is hier een notariële akte die verleden wordt door een notaris. De notaris vertaalt je wensen in een juridisch correct geformuleerd testament.

Deze vorm is noodzakelijk voor personen die niet kunnen schrijven. Vaak zal je als testator bij het dicteren gebruik maken van een nota die je vooraf zelf, meestal in overleg met de notaris, hebt voorbereid. Deze vorm is dus zeer aanbevelenswaardig wanneer je onzeker bent over de geldigheid en de inhoud van je testament. In die zin biedt het notarieel testament veel meer zekerheid dan een eigenhandig testament. De notaris moet het gedicteerde gedeelte van het testament niet eigenhandig schrijven. Hij mag het ook in getypte vorm op papier zetten. Nadien wordt het testament door de notaris voorgelezen en door allen ondertekend.

Ontegensprekelijk biedt het **notarieel testament de meeste waarborgen.**

- Eerst en vooral zal de notaris nagaan of je als testator, op het ogenblik van het opstellen van je testament, gezond van geest bent en of je niet handelt onder dwang of onder druk. Hoe dan ook zal de notaris op een gegeven moment alleen willen zijn met jou, juist om het risico op beïnvloeding van buitenaf te beperken. Het testament zal dus hierdoor minder vlug worden aangevochten eens je er niet meer bent.

- De inhoud van het testament wordt samen met jou besproken. De notaris verleent juridische bijstand en gaat na of de beschikkingen die je wenst te maken kunnen uitgevoerd worden. De inhoud van het testament wordt dus praktisch onaanvechtbaar.

- De notaris zal je helpen om jouw wil juridisch correct te formuleren.

- Er bestaat geen gevaar voor verlies, vermits het testament onder de minuten van de notaris wordt bewaard en steeds kan teruggevonden worden. Zoals we hierboven al aankaartten, bestaat het grote gevaar van een eigenhandig testament juist hierin dat het kan verloren gaan of vernietigd kan worden door iemand die er zich door benadeeld acht.

- Het testament krijgt als authentieke akte een vaste datum. Dit kan van belang zijn om jouw bekwaamheid te bewijzen.

- Na jouw overlijden krijgt het notarieel testament een veel eenvoudiger uitvoering dan de andere soorten testamenten.

- In tegenstelling tot het eigenhandig testament kan bij een notarieel testament de handtekening en het geschrift niet betwist worden.

Het internationaal testament

Dit testament wordt door de erflater aan de notaris aangeboden, die in tegenwoordigheid van twee getuigen, een verklaring waaruit blijkt dat alle wettelijke vereisten zijn voldaan, opmaakt. Dit testament wordt vooral gebruikt in een internationale context, wanneer de erflater of de legatarissen bepaalde goederen hebben in het buitenland of in het buitenland wonen. De getuigen zijn absoluut noodzakelijk en kunnen niet vervangen worden door een tweede notaris. Het internationaal testament moet schriftelijk opgesteld worden, maar moet niet noodzakelijk door de erflater zelf geschreven worden. Een familielid of vriend mag dit dus in jouw plaats doen. Het mag daarenboven ook getypt worden. De taal waarin het opgemaakt wordt speelt geen rol.

Wat moet ik mee hebben naar het notariskantoor?

Iemand die een testament wil opstellen of die een testament in bewaring wil geven bij een notaris moet een paar zaken bij zich hebben:

- De ID-kaart;
- Eventueel een kopie van zijn trouwboekje;
- Eventueel een kopie van zijn huwelijkscontract of een kopie van de wijzigingsakte van zijn huwelijkscontract;
- De identiteitsgegevens van de legatarissen (de personen die aangeduid worden in het testament).

Welk deel van je vermogen wil je nalaten: de soorten legaten

Een legaat is het deel van het vermogen dat je als erflater wenst na te laten via een testament.

Er zijn drie soorten legaten:

1. Het algemeen legaat

Dit is een legaat waarbij de geheelheid van de nalatenschap gegeven wordt aan één of meer personen, algemene legataris(sen) genoemd.

".. stel aan als mijn algemene legataris, mijn goede vriendin ....

Antwerpen, 1 februari 2018.

(handtekening)

2. Het legaat onder algemene titel

Dit is een legaat waarbij een deel (de helft, een derde) van de nalatenschap vermaakt wordt of al de onroerende of al de roerende goederen van de erflater of een bepaald gedeelte ervan. De begunstigden zijn in dat geval legatarissen onder algemene titel;

" ... laat de helft van mijn onroerende goederen na aan mijn goede vriend ....

Brussel, 1 februari 2018."

(handtekening)

3. Het bijzonder legaat

Dit is een legaat waarbij een bepaald goed of bedrag vermaakt wordt of een bepaald soort goederen bv. boeken, meubelen, muntstukken. De begunstigde wordt in dit geval "de bijzondere legataris" genoemd.

"... geef mijn appartement te Kortrijk, Markt 7 aan ....

Hasselt, 1 februari 2018.

(handtekening)

Een combinatie van verschillende legaten is mogelijk.

Het onderscheid tussen een algemeen legaat, een bijzonder legaat en een

legaat onder algemene titel is in de praktijk van belang voor de legatarissen. Het legaat heeft immers gevolgen voor de inbezitstelling van de goederen, het dragen van de risico's die verbonden zijn aan de nalatenschap (de schulden), de opbrengsten van de goederen… De regels die gepaard gaan met het soort legaat zijn zeer technisch. De notaris

zal de legatarissen meer uitleg kunnen geven over hun rechten en plichten.

Extrapatrimoniale wensen: via de gemeente

Wie testament zegt, denkt automatisch aan de overdracht van goederen of kapitaal. Toch kan een testament méér zijn dan een document waarin je 'iets' nalaat. In een testament kan je als testator ook extrapatrimoniale wensen opnemen. Laatste wilsbeschikkingen die dus op zich niets met het vermogen te maken hebben.

Een eerste wens kan betrekking heb- ben op de voogdij over een kind. Er zijn verschillende manieren om dit te regelen. De ouder(s) kunnen een ver- klaring afleggen voor de notaris of de vrederechter, maar de ouder die het laatst het ouderlijk gezag heeft uitgeoefend, kan ook een voogd aanduiden via een testament.

In principe kan de testator in een testament ook wensen opnemen met betrekking tot zijn uitvaartplechtigheid

en lijkbezorging. Iedere persoon mag immers kiezen wat er met zijn stoffelijk overschot gebeurt (begraven of cremeren). Nabestaanden zijn verplicht om de laatste wensen te eerbiedigen, indien ze er kennis van hebben. In een testament kan je daarnaast ook uitdrukkelijk bepalen dat je akkoord gaat om na je overlijden orgaandonor te zijn. De regel is immers dat iedere persoon na zijn overlijden een donor is, tenzij er bij leven uitdrukkelijk verzet is aangetekend.

Hier moet wel een kantmelding gemaakt worden: vaak worden testamenten behandeld **na** de begrafenis van de overledene, zodat zijn wensen soms “te laat” ter kennis komen.

Het is dus sterk aan te raden om naar de gemeente te gaan voor deze beschikkingen. Zo kunnen nabestaanden korter op de bal spelen, en vlugger kennis krijgen van de laatste wensen.

Voorafgaande wilsverklaringen

De verschillende verklaringen aan de gemeente over het levenseinde van een persoon kunnen verzameld worden in ‘een levenstestament’. De term is wat misleidend, want eigenlijk heeft een ‘levenstestament’ helemaal niets met een ‘testament’ te maken. Een levenstestament is een geschrift waarbij een persoon zijn wil en wensen uitdrukt over de eindfase van zijn leven, voor het geval hij of zij op dat moment feitelijk onbekwaam zou zijn om zélf zijn wensen kenbaar te maken of zijn toestemming te geven. Een levenstestament kan dus verder gaan dan een wilsverklaring aangaande euthanasie.

Een levenstestament kan volgende regelingen bevatten:

- de voorafgaande wilsverklaring aangaande euthanasie;
- de verklaring van voorkeur aangaande palliatieve zorg;
- de verklaring van voorkeur aangaande voorlopig bewind;
- bepalingen aangaande orgaantransplantatie;
- bepalingen aangaande de lijkbezorging.

TIP!

Bij elke voorafgaande wilsverklaring moet aandacht besteed worden aan de vormvereisten gesteld door de wet bij iedere aparte bepaling. Wil je meer informatie over deze belangrijke beslissingen rond je levenseinde? Op **www.leif.be** vind je hierover meer informatie én gebruiksklare documenten om aan de slag te kunnen gaan.

Een testament is maatwerk

Hierboven werd al uitéengezet dat je zelf eigenhandig een testament kan opstellen.

In sommige gevallen kan dat nuttig zijn. Denk aan situatie waarbij je geen afspraak meer kan maken met de notaris en je toch 'een' regeling wilt, bijvoorbeeld als je een verre reis maakt. Een eigenhandig testament kan ook nuttig zijn bij niet complexe situaties waarbij er weinig kans is op discussie. Denk bijvoorbeeld aan ongehuwd samenwonend koppel dat een woning koopt en hierover een regeling willen treffen. De regeling dient dan om een situatie te overbruggen. Vandaar dat notarissen eigenhandige testamenten 'parachutetestamenten' noemen.

Toch houdt het bepaalde risico's in, want je bent in zo'n geval nooit helemaal zeker dat de inhoud van je testament uitvoerbaar zal zijn eenmaal je er niet meer bent. Zowel inhoudelijk als qua vorm zagen wij eerder al dat een testament moet voldoen aan bepaalde voorwaarden. De begeleiding van een notaris bij de opstelling van een testament is daarom zeker geen overbodige luxe. Als de kans bestaat dat je testament aanleiding geeft tot discussies bij misnoegde erfgenamen, is een notarieel testament de veiligste oplossing. Zo'n testamenten kan je niet zomaar aanvechten.

Bovendien is een testament vaak maatwerk. Zo zal de notaris polsen naar jouw familiale situatie als erflater. De notaris kan ook nagaan of je bij het opstellen van je testament rekening moet houden met wat in een eventuele huwelijksovereenkomst staat. Misschien bezit je ook een onroerend goed (bv. een woning) in onverdeelde eigendom met jouw partner. Ook dit heeft een invloed op de mogelijke inhoud van het testament.

Ook de vraag of je kinderen hebt is cruciaal. Het deel waarover iemand vandaag vrij mag beschikken (door te schenken of een testament op te stellen) bedraagt de helft van zijn vermogen. De andere helft moet voorbehouden worden voor de kinderen. Daarmee moet je bij het opmaken van een testament zeker rekening houden. Doe je dit niet, dan riskeer je dat je kinderen een 'vordering tot inkorting' instellen. Dat betekent dat de kinderen na je overlijden kunnen eisen dat jouw legaat wordt verrekend tot het deel waarover je mocht beschikken. Ben je getrouwd, dan moet je daarnaast ook rekening houden met het feit dat de langstlevende echtgeno(o)t(e) wettelijk gezien het vruchtgebruik over de gezinswoning erft. Erfgenamen én legatarissen moeten dit recht van de langstlevende dulden…

Ook niet onbelangrijk: heb je een levensverzekering? Ook dit kan de inhoud van een testament beïnvloeden. Wie zijn de

begunstigden van de levensverzekering? Zal het testament niet tegenstrijdig zijn met de levensverzekering? De notaris zal het totale plaatje bekijken zodat er achteraf geen discussies meer zijn. Conclusie: als testator moet je rekening houden met de op vandaag geldende erfregels. Doe je dit niet, dan zal je testament ofwel onuitvoerbaar zijn ofwel zullen bepaalde benadeelde wettige erfgenamen die recht hebben op een reserve, deze reserve opeisen via een vordering. Een slecht opgesteld testament kan dus later veel kopzorgen bezorgen aan je nabestaanden.

De notaris zal ook aandacht schenken aan 'wat' precies in het vermogen zit. Heb je als testator verschillende onroerende goederen of heb je vooral geld en kapitaal (roerende goederen)? Mogelijks zal de notaris wijzen op het feit dat een schenking misschien fiscaal en/of burgerrechtelijk meer aangewezen is dan een testament. Schenkingen en testamenten worden fiscaal anders behandeld. Het is van belang dat je geen legaten maakt waarbij je legatarissen uiteindelijk meer dan de helft kwijt spelen aan belastingen. Een testament dat niet doordacht is, kan evengoed een vergiftigd 'fiscaal' geschenk zijn.

Ondanks de verlaging van de Vlaamse successierechten voor sommige welbepaalde erfgenamen, kan een schenking in sommige gevallen meer aangewezen zijn. Dezelfde regel geldt ook wanneer je een bedrijf wil nalaten. Ook hier gelden specifieke fiscale regels die een invloed kunnen hebben op de keuze om al dan niet tot een testament over te gaan.

Testamenten opgesteld door AI: af te raden

Bij het opstellen van een testament moet heel je familiale situatie in kaart gebracht worden. Een notaris kan de nodige vragen stellen om zeker te zijn dat je een duurzaam en sterk testament hebt. Artificiële intelligentie is te sterk afhankelijk van de vraagstelling ('prompts') en voorkennis van de gebruiker. **De kans op fouten is reëel**, ook al ziet je testament er professioneel en geldig uit.

De successietarieven

Wij overlopen in dit stuk de successietarieven die gelden in de drie gewesten, zo heb je meteen een beeld van de in België geldende successierechten.

Erven is in België niet goedkoop. Een overzicht van de successietarieven leert ons dat de successierechten toenemen naarmate de verwantschapsband verder is. Je broer laten erven via een testament zal bijvoorbeeld fiscaal minder zwaar doorwegen dan je buurman laten erven.

Sinds 1 september 2018 gelden in het Vlaams Gewest nieuwe, verlaagde successietarieven. Daarmee werd de hoge fiscale druk aanzienlijk verlaagd.

Tarieven voor partners en verkrijgingen in rechte lijn

De Vlaamse Codex Fiscaliteit hanteert het begrip "partners" als verzamelterm voor de echtgenoten, wettelijk samenwonenden én feitelijk samenwonenden die minstens één jaar, onafgebroken, een gemeenschappelijke huishouding voeren. Partners zijn onderworpen aan dezelfde tarieven als de verkrijgers in rechte lijn (de afstammelingen). Opgelet, de gewesten geven elk hun eigen invulling aan het begrip 'partners'. In Brussel en Wallonië geniet je bijvoorbeeld maar van het laagste tarief als je getrouwd bent of wettelijk samenwoont met je partner. In Vlaanderen kunnen feitelijk samenwonende partners, zoals eerder vermeld, ook genieten van het laagste tarief, mits ze één jaar ononderbroken hebben samengeleefd.

Volledigheidshalve vermelden we dat de langstlevende partner in Vlaanderen kan genieten van een belastingvrij gedeelte (abattement) van 75.000 euro dat wordt

toegepast op de nettoverkrijging van roerende goederen (bv meubelen, bankrekeningen,…). Dit voordeel bestaat los van de vrijstelling op de gezinswoning.

Kinderen onder de 21 jaar waarvan beide ouders zijn overleden, worden bij overlijden van hun langstlevende ouder vrijgesteld ten belope van het verkregen aandeel in de gezinswoning waar de ouder (of ouders bij gelijktijdig overlijden) gedomicilieerd was.

Partners / Kinderen (rechte lijn)					
Vlaams Gewest		**Brussels Gewest**		**Waals Gewest**	
Schijf van het erfdeel	**Tarief**	**Schijf van het erfdeel**	**Tarief**	**Schijf van het erfdeel**	**Tarief**
€ 0 tot 50.000	**3%**	€ 0 tot 50.000	**3%**	€ 0 tot 12.500	**3%**
€ 50.000,01 tot 250.000	**9%**	€ 50.000,01 tot 100.000	**8%**	€ 12.500,01 tot 25.000	**4%**
Boven € 250.000	**27%**	€ 100.000,01 tot 175.000	**9%**	€ 25.000,01 tot 50.000	**5%**
		€ 175.000,01 tot 250.000	**18%**	€ 50.000,01 tot 100.000	**7%**
		€ 250.000,01 tot 500.000	**24%**	€ 100.000,01 tot 150.000	**10%**
		Boven € 500.000	**30%**	€ 150.000,01 tot 200.000	**14%**
				€ 200.000,01 tot 250.000	**18%**
				€ 250.000,01 tot 500.000	**24%**
				Boven € 500.000	**30%**

Bovendien worden ze ook bij de verkrijging van roerende goederen ten belope van 75.000 euro vrijgesteld van de betaling van successierechten.

Ook **broers en zussen** kennen een afzonderlijk tarief:

Broers en zussen					
Vlaams Gewest		**Brussels Gewest**		**Waals Gewest**	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 35.000	**25%**	€ 0 tot 12.500	**20%**	€ 0 tot 12.500	**20%**
€ 35.000 tot 75.000	**30%**	€ 12.500,01 tot 25.000	**25%**	€ 12.500,01 tot 25.000,00	**25%**
Boven de € 75.000	**55%**	€ 25.000,01 tot 50.000	**30%**	€ 25.000,01 tot 75.000,00	**35%**
		€ 50.000,01 tot 100.000	**40%**	€ 75.000,01 tot 175.000,00	**50%**
		€ 100.000,01 tot 175.000	**55%**	Boven € 175.000	**65%**
		€ 175.000,01 tot 250.000	**60%**		
		Boven € 250.000	**65%**		

Het oude successierecht kende vier categorieën: ‘echtgenoten en kinderen’, ‘broers en zussen’, ‘ooms, tantes, neven en nichten’ en ‘de anderen’ (vreemden). Dat is veranderd.

Vlaanderen kent in de zijlijn nog slechts twee tariefgroepen: ‘broers en zussen’ en ‘anderen’.

Neven en nichten die van een oom of tante erven (of omgekeerd) worden in Vlaanderen belast tegen hetzelfde tarief als ‘vreemden’.

In Wallonië en Brussel bestaat het onderscheid tussen de groep **‘ooms, tantes, neven en nichten’ en ‘anderen’** nog.

Ooms, tantes, neven en nichten			
Brussels Gewest		**Waals Gewest**	
Schijf van het erfdeel	**Tarief**	**Schijf van het erfdeel**	**Tarief**
€ 0 tot 50.000	**35%**	€ 0 tot 12.500	**25%**
€ 50.000,01 tot 100.000	**50%**	€ 12.500,01 tot 25.000	**30%**
€ 100.000,01 tot 175.000	**60%**	€ 25.000,01 tot 75.000	**40%**
Boven € 175.000	**70%**	€ 75.000,01 tot 175.000	**55%**
		Boven € 175.000	**70%**

Niet iedereen heeft een partner of dichte familie. In de laatste categorie zitten alle verre erfgenamen en niet-familieleden, bijvoorbeeld vrienden die via testament erven. Ook schoonouders, schoonbroers of -zussen en schoonkinderen, behoren tot deze groep.

In de categorie **'vreemden'** krijgen we met **hoge successietarieven** te maken.

Anderen / Vreemden					
Vlaams Gewest		**Brussels Gewest**		**Waals Gewest**	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 35.000	**25%**	€ 0 tot 50.000	**40%**	€ 0 tot 12.500	**30%**
€ 35.000 tot 75.000	**45%**	€ 50.000,01 tot 75.000	**55%**	€ 12.500,01 tot 25.000	**35%**
Boven € 75.000	**55%**	€ 75.000,01 tot 175.000	**65%**	€ 25.000,01 tot 75.000	**60%**
		Boven € 175.000	**80%**	€ 75.000,01 tot 175.000	**80%**
				Boven € 175.000	**80%**

De gezinswoning: een bijzonder geval

De gezinswoning is vaak het belangrijkste en waardevolste bestanddeel van de erfenis. Elk gewest probeert daarom de belastingdruk op het erven van de gezinswoning te verlagen. In Vlaanderen, Brussel én Wallonië betaalt de langstlevende echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner geen successierechten meer op de gezinswoning; de erfgenamen in rechte lijn nog wel.

Het gunstregime geldt in Wallonië en Brussel evenwel niet voor de feitelijk samenwonende partners, maar enkel voor de wettelijk samenwonende partners.

In Vlaanderen kunnen feitelijk samenwonende partners ook genieten van het gunstig regime. Ze moeten dan wel drie jaar onafgebroken samengewoond hebben vóór het overlijden van één van hen. De vrijstelling geldt voor wie de gezinswoning erft volgens de wettelijke regels van het erfrecht en voor wie erft via testament of een bijzondere toebedeling via het huwelijkscontract.

De vrijstelling geldt niet als de samenwonende die een aandeel krijgt in de gezinswoning een bloedverwant is in rechte lijn. Dus: inwonende kinderen, kleinkinderen, ouders of grootouders, evenals stiefkinderen en zorgkinderen hebben geen recht op de vrijstelling. Maar twee broers of neven of nichten die wettelijk of minstens drie jaar feitelijk samenwoonden komen wel in aanmerking.

Focus op drie tips en tricks uit de testamentenpraktijk

In het vorige hoofdstuk kon je al lezen dat de successietarieven hoog kunnen oplopen voor de legatarissen die geen dichte familieleden zijn van de testator. Toch kan een testament nuttig zijn wanneer iemand zijn successie wil plannen. Met enkele courant gebruikte technieken kan men immers komaf maken met de hogere successierechten.

Het restlegaat of het legaat 'de residuo'

Het restlegaat is een bepaling die aan een testament wordt toegevoegd waarbij dezelfde goederen door de testator opeenvolgend aan verschillende personen worden toebedeeld. Eerst aan de eerste begunstigde, en bij overlijden van deze laatste aan een tweede begunstigde. Het is als het ware een tweetrapsprocedé. De tweede begunstigde krijgt van de eerste begunstigde dus slechts wat overblijft. Zijn er geen beperkingen opgelegd aan de eerste begunstigde, dan kan hij of zij dus gewoon naar goeddunken beschikken over de goederen.

Zo'n restlegaat levert een interessant fiscaal resultaat op. De eerste begunstigde wordt onderworpen aan de successierechten zoals bij een normaal legaat. De tweede begunstigde betaalt successierechten op wat overblijft, maar voor de bepaling van het tarief van deze tweede successie wordt rekening gehouden met de verwantschapsband tussen de oorspronkelijke testator en de tweede verkrijger.

Wouter heeft twee kinderen. Hij schrijft in zijn testament: "Wat ik aan mijn zoon Hendrik legateer, gaat als hij sterft en wat hij hiervan zelf achterlaat, naar zijn broer Karel." Karel wordt niet verondersteld van Hendrik te erven, maar wel rechtstreeks van zijn vader Wouter. Daarop betaalt hij successierechten volgens het goedkope tarief 'rechte lijn', tussen ouders en kind, en niet volgens het veel duurdere tarief 'tussen broers en zussen'.

Restlegaten worden ook gehanteerd bij families waarbij er een zorgenkind is, dat een speciale hulp en of bijstand behoeft. Hierbij is de eerste begunstigde het zorgenkind en zal 'de rest' toekomen aan de tweede begunstigde: een broer of zus die helpt of de zorginstelling bijvoorbeeld.

TIP: De techniek van het restlegaat bestaat niet enkel bij testamenten, maar ook bij schenkingen. Afhankelijk van geval tot geval is het al dan niet aangewezen om te werken met een schenking in plaats van een testament. Raadpleeg hiervoor een notaris.

“De single-vermindering” (Vlaanderen)

Sinds 1 januari 2026 kunnen singles gebruik maken van de ‘single-vermindering” in hun testament. Deze regeling vervangt de oude regeling van de vriendenerfenis.

Via de singlevermindering kan een single een deel van zijn nalatenschap fiscaalvriendelijk overdragen. Personen zonder partner en zonder afstammelingen kunnen een bedrag tot 100.000 euro via testament nalaten aan verlaagde tarieven:

- 50.000 euro aan 3%
- aan 9% voor het gedeelte boven de 50.000 euro

Met 'singles' bedoelen we erflaters die niet getrouwd waren, niet wettelijk samenwonende zijn of niet minstens 1 jaar feitelijk samenwonende zijn met een gemeenschappelijke huishouding.

Het verlaagd tarief kan toegepast worden op meerdere begunstigde personen. De vermindering moet expliciet via een testament aangevraagd worden. Een notariskantoor zal je hierover verder kunnen adviseren.

Generation-skipping of het ‘verdeel-en-heers’ testament

De tarieven van de successierechten zijn progressief. Hoe hoger het geërfde bedrag, hoe hoger het percentage successierechten voor de erfgenamen. De oplossing is eenvoudig. Snijd de erfenistaart in zoveel mogelijk kleine stukjes, en verdeel ze onder zoveel mogelijk gegadigden. Ieder krijgt een kleiner stuk, maar de kans op een fiscale kater is kleiner. De berekening van de successierechten herbegint elke keer bij de laagste schijf.

Een bemiddelde weduwe woont in Vlaanderen en heeft een roerend vermogen van € 900.000. Ze heeft drie kinderen: An, Peter en Stijn. Ieder van deze kinderen heeft ook kinderen: An drie, Peter één en Stijn twee. Er zijn dus in totaal zes kleinkinderen.

Zonder ‘verdeel-en-heers’-testament:

Volgens het wettelijk erfrecht erven An, Peter en Stijn ieder één derde deel van de nalatenschap, of ieder € 300.000. Ze betalen alle drie € 33.000 erfbelasting. Het totaal van de verschuldigde erfbelasting is dan: € 99.000.

Met een ‘verdeel-en-heers’-testament:

Stel: de weduwe stelde een testament op, waarin ze per kind een gelijk deel (namelijk één derde) van haar vermogen toevertrouwt, verdeelbaar in gelijke delen onder het kind en de kleinkinderen van die staak.

Dan ontvangt de familiestaak die bestaat uit An en haar drie kinderen samen €300.000, of ieder €75.000. Hierop betalen An en haar drie kinderen ieder €3.750 erfbelasting of samen €15.000. Ook Peter en zijn kind krijgen samen €300.000, of ieder €150.000. Zij betalen hierop allebei €10.500 of samen €21.000 erfbelasting. De staak van Stijn en zijn twee kinderen krijgt eveneens €300.000, ieder dus €100.000. De erfbelastingen bedragen voor ieder €6.000 of samen €18.000. In totaal betalen de drie kindstaken samen €54.000 erfbelastingen (15.000 + 21.000 + 18.000). Dankzij het 'verdeel-en-heers'-testament doet onze weduwe haar erfgenamen in ons voorbeeld een cadeautje van: 99.000 - 54.000 = €45.000!

TIP! Dankzij de nieuwe regels die sinds 1 september 2018 gelden, mogen mensen altijd over de helft van hun vermogen beschikken. Grootouders die hun kleinkinderen wilden laten erven, werden vroeger altijd beperkt door de reserve van hun kinderen. Vandaag hebben ze meer speelruimte: grootouders zullen meer aan hun kleinkinderen kunnen nalaten dan vroeger, ongeacht hoeveel kinderen ze hebben. Daarbij doe je er als grootouder goed aan om na te denken over de grootte van het legaat per kleinkind: bedraagt het legaat niet meer dan € 12.500, dan betaalt het kleinkind géén erfbelasting.

Anne-Marie heeft in totaal 7 kleinkinderen. De jongste is nog maar achttien, maar de oudste is ondertussen begin de dertig. Anne-Marie wil haar kleinkinderen een mooi duwtje in de rug geven. Ze beslist €70.000 na te laten aan haar kleinkinderen. Dat kan, want de reserve van haar eigen kinderen wordt mooi geëerbiedigd. Elk kleinkind krijgt een legaat van €10.000 waarop ze geen belastingen moeten betalen.

Wil je als grootouder iets nalaten aan een kleinkind? Dan heb je verschillende mogelijkheden. Bespreek dit met de notaris.

Testamenten in de internationale sfeer

Internationale nalatenschappen klinkt misschien 'ver van ons bed', maar we hebben er wel degelijk sneller mee te maken dan op het eerste gezicht lijkt. Denk bijvoorbeeld aan situaties waarbij je een huis of rekeningen in het buitenland hebt. Misschien erf je wel van een oom die in Spanje woonde? Misschien overweeg je zelf om op een latere leeftijd naar het buitenland te verhuizen? In al deze gevallen is het van belang te weten dat de spelregels (wat de burgerlijke aspecten betreft) van het erfrecht de laatste jaren zijn veranderd. De fiscale regels daarentegen blijven eigen aan iedere lidstaat.

Belang van de laatste woonplaats van de overledene.

In principe zal het erfrecht en het toepasselijk recht gekozen worden aan de hand van de laatste woonplaats van de overledene, en dit zowel voor de roerende als de onroerende goederen. Om het toepasselijk erfrecht te bepalen wordt er dus géén onderscheid gemaakt naargelang de plaats waar het onroerend goed ligt. Indien iemand een buitenverblijf bezit in Spanje, maar in België woont, zal het Belgisch erfrecht van toepassing zijn. De woonplaats is de plaats waar de betrokken persoon geacht wordt zijn voornaamste belangen te hebben. Dit zou wel eens kunnen verschuiven van het ene land naar het andere. Indien de betrokkene meer in Spanje vertoeft dan zou het Spaans recht in principe van toepassing kunnen zijn…

Hoewel "de laatste woonplaats" bepalend is, kan de betrokken persoon echter ook kiezen om het recht van het land van zijn nationaliteit te laten spelen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de erfrechtelijke regels in een bepaald land wat gunstiger zijn voor de wensen van de testator dan de regels in het ander land. Niet ieder land kent bijvoorbeeld een reserve voor de kinderen of het systeem van vruchtgebruik voor de langstlevende echtgenoot.

Rentenier je in Spanje, maar wil je de Belgische erfregels blijven toepassen? Dan bestaat er bijgevolg een mogelijkheid om te kiezen voor de regels van het Belgisch erfrecht. Dat moet dan wel expliciet vermeld worden in een testament of een speciale verklaring. Dit geldt ook als je land van herkomst geen EU-land is.

Opgelet! Die keuze moet wel ondubbelzinnig en uitdrukkelijk bekendgemaakt worden in een testament of speciale verklaring.

Jouw testament of verklaring moet ook voldoen aan alle voorwaarden van:

- het EU-land waar u het laatst hebt gewoond, of
- de wetgeving van uw land van herkomst, als je daarvoor kiest.

Een andere uitzondering op de algemene regel van de woonplaats betreft het geval waarbij iemand duidelijk sterkere banden heeft met een ander land, bijvoorbeeld indien iemand kort voor zijn overlijden naar het buitenland is verhuisd en alles erop wijst dat hij desondanks nauwere banden had met zijn land van afkomst. Ook in dit geval kan een bepaling opnemen in een testament wat zekerheid geven. Het is in de praktijk immers niet altijd gemakkelijk om te weten met welk land iemand de sterkste band had.

TIP! Ondanks je keuze voor een bepaald land (je woonplaats of het land van je nationaliteit) moet je ermee rekening houden dat regels die in strijd zijn met de plaatselijke regels niet toegepast worden. Zet je bijvoorbeeld in je testament dat kinderen niet mogen erven vanwege hun geslacht, dan vormt dit naar Belgisch recht discriminatie. Deze wensen zullen dus niet uitgevoerd worden

Opgelet! De Europese regels inzake erfenissen zijn niet van toepassing in Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Als je besluit om je nalatenschap te regelen bij een instantie in één van die landen dan zijn de instanties niet verplicht om rekening te houden met je voorkeur. Deense, Ierse en Britse burgers kunnen wél gebruik maken van de Europese regels en de wetgeving van hun land dus laten toepassen op hun erfenis als die in een ander EU-land dan Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk wordt afgehandeld.

Europese erfrechtverklaring

Een testament mag niet verward worden met de Europese erfrechtverklaring. De Europese erfrechtverklaring brengt een administratieve vereenvoudiging. Het bewijst immers de hoedanigheid van erfgenaam, legataris, testament- uitvoerder of beheerder van een nalatenschap in een andere EU-lidstaat. Erfgenamen en legatarissen kunnen met deze verklaring dus hun rechten verduidelijken en bewijzen in het buitenland zonder dat enige procedure vereist is.

Op basis van deze verklaring zal een buitenlandse bank de betalingen kunnen verrichten aan de erfgenaam of legataris die er recht op heeft.

Het gebruik van deze erfrechtverklaring is niet verplicht, erfgenamen zullen zich nog steeds kunnen beroepen op nationale bewijsinstrumenten.

Zullen mijn erfgenamen weten dat ik een testament heb opgesteld?

Hoe weten je erfgenamen dat je een testament hebt opgesteld?

De procedure kan per notariskantoor verschillen. Erfgenamen kunnen de notaris zelf aanspreken over het eventueel bestaan van een testament. Heb je als testator gekozen om het testament in bewaring te geven aan de notaris, dan kan de notaris via het Centraal Register van Testamenten (CRT) de gegevens van het testament terugvinden. De inhoud zelf van het testament staat niet vermeld in het register. Het register laat de notaris wel toe om na te gaan welke notaris het testament bewaart.

De notaris die door de erfgenamen wordt aangesproken vraagt vervolgens aan de collega-notaris om hem het testament over te maken, indien het testament op een ander kantoor in bewaring werd gegeven. Vervolgens gaat de notaris na of het testament de enige en laatste versie is. Hij kijkt ook of het testament kan uitgevoerd worden, gelet op de wettelijke regels.

Indien het testament kan uitgevoerd worden, zal de notaris de betrokken legatarissen aanschrijven. Dit kan via een brief, maar vandaag kan de notaris dat ook via mail doen. De notaris zal vaak kiezen om het testament op kantoor te bespreken met de aangeduide legatarissen.

Afhankelijk van de aard en de complexiteit van het dossier, volgt er al dan niet een vergadering op kantoor met de betrokken erfgenamen. De notaris kan bij testamenten waarvan de inhoud delicaat is, beslissen om een verkennende vergadering in te plannen op het kantoor en dan pas het testament bekend te maken. Dit kan nodig zijn met het oog op het geven van de nodige begeleiding en informatie aan de erfgenamen en de legatarissen.

Het Centraal Register van Testamenten (C.R.T)

Het CRT

De databank C.R.T bevat de gegevens van alle authentieke, internationale en eigenhandige testamenten voor zover deze laatsten in bewaring werden gegeven aan een notaris.

De databank bevat ook gegevens omtrent andere vormen van uiterste wilsbeschikkingen (bijvoorbeeld contractuele erfstellingen, schenkingen tussen echtgenoten, regeling van de erfrechten overeengekomen n.a.v. een echtscheiding door onderlinge toestemming, …) en omtrent de huwelijksovereenkomsten die specifieke clausules bevatten die een invloed kunnen hebben op de afwikkeling van de nalatenschap.

De databank C.R.T bevat de gegevens van alle authentieke, internationale testamenten en eigenhandige testamenten.

In dit register worden enkel de gegevens met betrekking tot de identiteit van de testator, de naam van de notaris en zijn kantoor, en de datum van de akte opgenomen. Met deze gegevens zal het later (na het overlijden) mogelijk zijn om het testament terug te vinden.

Uiteraard blijft de inhoud van het testament geheim zolang de erflater leeft. Men kan ook niet te weten komen of iemand al dan niet een testament gemaakt heeft, tijdens zijn leven.

Het C.R.T wordt dus pas na het overlijden geraadpleegd. Mits voorlegging van een overlijdensakte of enig andere document dat het overlijden bewijst (bijvoorbeeld een doktersattest dat het overlijden vaststelt, een vonnis van "afwezigheid", een opzoeking in het Rijksregister, …), kan men meedelen of er al dan niet een testament werd bewaard bij een notaris en wordt de "vindplaats" van dat testament meegedeeld.

Raadpleging van het C.R.T

Momenteel bestaan er drie verschillende manieren voor particulieren om een overleden persoon op te zoeken in het C.R.T:

1. De particulier kan contact opnemen met een notaris, die verder het nodige zal doen en hem verder zal begeleiden.

2. De particulier kan een aanvraag tot opzoeking versturen (per post of e-mail) naar de Steundienst Databanken van FEDNOT*, samen met een kopie van de overlijdensakte of een ander document dat het overlijden van de persoon bewijst (bijvoorbeeld een doktersattest dat het overlijden vaststelt, een vonnis van "afwezigheid", een opzoeking in het Rijksregister, …):

- per post: Bergstraat 30-32, 1000 Brussel
- per E-mail: crt@fednot.be

Het bewijs van de opzoeking zal daarna teruggezonden worden naar de aanvrager.

3. De particulier kan ter plaatse in de burelen van FEDNOT een raadpleging aanvragen. De aanvrager brengt een kopie van de overlijdensakte van de overledene of een ander document dat het overlijden bewijst (bijvoorbeeld een doktersattest dat het overlijden vaststelt of een vonnis van 'afwezigheid' …) mee. Een medewerker van de Steundienst Databanken zal onmiddellijk het bewijs van de opzoeking overhandigen aan de aanvrager.

De testamentuitvoerder

Wat is een testamentuitvoerder?

De afwikkeling van een nalatenschap is geen eenvoudige zaak. Als testator ben je er niet meer op het moment dat jouw wilsbeschikkingen worden uitgevoerd. Het is voor jou dus onmogelijk om toe te zien op de correcte uitvoering van je testament. Je kan echter op voorhand, via het testament, een testamentuitvoerder aanduiden die moet toezien op de goede en stipte uitvoering van je laatste wensen. Hiervoor stel je een testamentuitvoerder aan.

De testamentuitvoerder is dus een vertrouwenspersoon die de laatste wil van de erflater vertegenwoordigt. Hij krijgt voor zijn tussenkomst een vergoeding die uit twee bestanddelen bestaat: een deel ter vergoeding van de kosten die hij heeft moeten maken naar aanleiding van zijn opdracht en een persoonlijke vergoeding, vergelijkbaar met een honorarium.

Wat is het nut van een testamentuitvoerder?

Een testamentuitvoerder zal niet systematisch nodig zijn bij ieder testament. Integendeel, in België gebeuren de meeste uitvoeringen en afwikkelingen van een testament zonder testamentuitvoerder. Ondanks de beperkte tussenkomst van de testamentuitvoerder in de praktijk, zijn er verschillende motieven die het gebruik van zo'n testamentuitvoerder verantwoorden:

- Je wil betwistingen tussen je erfgenamen voorkomen;
- Je vreest dat jouw wil niet (correct) zal worden uitgevoerd omdat de legatarissen de wensen niet zullen 'kunnen' uitvoeren;
- Je vreest dat jouw wil niet correct zal worden uitgevoerd door onwil van de erfgenamen en/of legatarissen;
- De nalatenschap is complex met goederen die zich op verschillende plaatsen in de wereld bevinden;
- De erfgenamen en legatarissen bevinden zich op verschillende plaatsen in de wereld;
- Je hebt veel "virtuele eigendom" en gegevens die beheerd moeten worden op het internet;
- Je hebt bijzondere wensen in je testament geuit.

Een testator die bijvoorbeeld wenst dat de goederen uit zijn legaat op een bepaalde manier worden aangewend (bv. legaat aan een museum waarbij de goederen op een bepaalde manier moeten getoond worden aan het publiek) kan gebruik maken van een testament- uitvoerder.

Verschil tussen de rol van de notaris en de testamentuitvoerder

Een testamentuitvoerder mag niet verward worden met een notaris. De notaris is verantwoordelijk voor de correcte afwikkeling van de nalatenschap. Hij speelt daarbij zowel de rol van adviseur als uitvoerder. Maar de rol van de notaris beperkt zich tot de vereffening en de verdeling van de nalatenschap. Of alle wensen van de erflater worden geëerbiedigd is dan weer de rol van de testamentuitvoerder. Het is echter niet ongewoon dat de erflater hiervoor beroep doet op een andere notaris. De notaris wordt vaak als testamentuitvoerder aangewezen, vanwege zijn bijzonder grote vertrouwensrol en de banden die de notaris onderhoudt met de familie.

Voorzichtigheid

Het is van belang om te benadrukken dat de testamentuitvoerder zijn opdracht mag weigeren. Je hebt als testator dus nooit de zekerheid dat jouw testamentuitvoerder effectief zal toezien op de correcte uitvoering van zijn wensen. Op dit probleem kan echter wel geanticipeerd worden door meerdere of subsidiaire testamentuitvoerders aan te duiden.

Het uitvoeren van de nalatenschap is een zware taak. Vreest u dat uw legaten niet correct zullen worden uitgevoerd? Bespreek dan met de notaris even de mogelijkheid om een testamentuitvoerder aan te duiden. Afhankelijk van uw situatie, zou dit je een zekere gemoedsrust kunnen geven.

NOTA'S

NOTA'S

VLANOT
by FEDNOT

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Verantwoordelijke uitgever
Vlaamse Raad van het Notariaat

Bergstraat 30/34
1000 Brussel

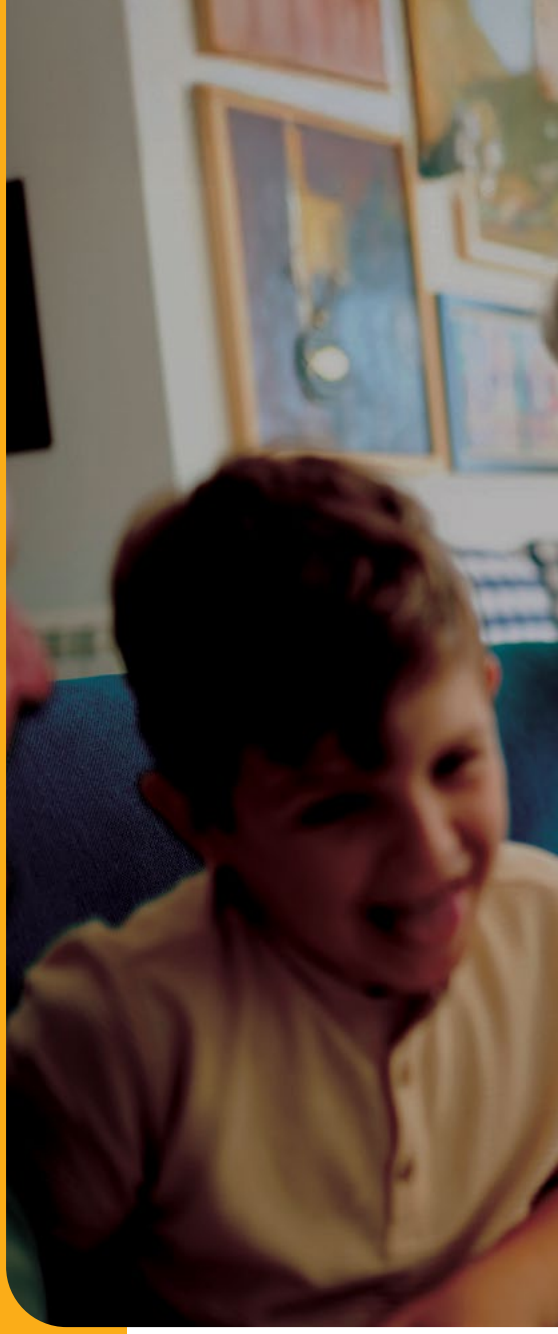

De notaris: deskundig adviseur, objectieve gids… een vertrouwenspersoon waarbij u terecht kan voor advies i.v.m. uw persoonlijken beroepsleven (en de combinatie van beide).

Januari 2026

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014352